

АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ: ВІД СТВОРЕННЯ ДО МІЖНАРОДНОГО ВИЗНАННЯ

Ідею створення Асоціації цивілістів України було озвучено під час проведення Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми цивільного права», присвяченій пам'яті професора О. А. Пушкіна 13–14 травня 2011 р. у Харкові. Конференція проводилася під егідою НАПрН України, Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України; Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»; Харківського національного університету внутрішніх справ. В організаційний комітет конференції увійшли: О. Петришин, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, віце-президент НАПрН України (голова оргкомітету); Н. Кузнецова, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік-секретар відділення цивільно-правових наук НАПрН України, професор кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (заступник голови оргкомітету); І. Берестова, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, вчений секретар Науково-дослідного інституту приватного права та підприємництва НАПрН України (відповідальний секретар оргкомітету); А. Гетьман, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з наукової роботи Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»; В. Комаров, академік НАПрН України, кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, проректор з навчально-методичної роботи Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»; О. Крупчан, академік НАПрН України, кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор Науково-дослідного інституту приватного права та підприємництва НАПрН України; В. Луць, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Академії муніципального управління; Я. Шевченко, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; В. Борисова, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права № 1 Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»; В. Кройтор, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ; Р. Майданик, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса

Шевченка; Р. Стефанчук, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права; В. Яроцький, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права № 2 Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого».

Згідно з порядком денним Міжнародної наукової конференції, яка у зв'язку з масштабністю її заходів і науковим представництвом у подальшому була названа Першим Міжнародним цивілістичним форумом, 14 травня 2011 р. відбулась установча конференція Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України». На конференції було одногосно обрано Голову асоціації — доктора юридичних наук, професора, академіка НАПрН України, професора кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Наталію Семенівну Кузнецову, а також затверджено склад правління і голів місцевих осередків, контрольні органи.

Установчою конференцією Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України» 2011 р. було затверджено також Статут цієї організації, який зареєстровано Міністерством юстиції України 6 січня 2012 р. за № 3686м.

Згідно зі Статутом Всеукраїнська громадська організація «Асоціація цивілістів України» є добровільним всеукраїнським громадським об'єднанням, створеним за ініціативою вчених у сфері цивільного права, що об'єднує на добровільних засадах фахівців, які здійснюють свою професійну діяльність у галузі цивільного права чи інших суміжних галузях, а також інших осіб, діяльність яких є дотичною до зазначених галузей, і які зацікавлені у вирішенні проблем у цих галузях на основі єдності інтересів таких осіб задля спільного здійснення своїх законних соціальних, економічних, творчих та інших прав і охоронюваних законом інтересів, а також для досягнення статутної мети.

Асоціація створена з метою сприяння розвитку, вдосконаленню і зміцненню правової системи України, розвитку цивільного права як галузі права, законодавства, науки і навчальної дисципліни, поширення цивілістичних знань, підвищення рівня цивілістичної правосвідомості, об'єднання фахівців, які здійснюють свою професійну діяльність у галузі цивільного права чи інших суміжних галузях, а також інших осіб, діяльність яких є дотичною до зазначених галузей, для сприяння вирішенню проблем у цих галузях.

Серед основних завдань діяльності Асоціації — об'єднання і координація зусиль юристів, які займаються різними видами правової діяльності у сфері цивільного права для розроблення актуальних проблем, пов'язаних із цивільним правом; розвиток цивілістичної науки; організація та проведення наукових досліджень з теоретичних і практичних питань у сфері цивільного права; організація та проведення круглих столів, семінарів, конференцій та інших форм наукових та (або) практичних зібрань з актуальних проблем законодавства і правозастосування у сфері цивільного права; організація громадського обговорення та залучення до вирішення проблем у галузі цивільного права широкого кола фахівців у сфері юриспруденції та інших сферах; реалізація проектів та окремих акцій, спрямованих на становлення і розвиток цивільного права; сприяння членам Асоціації у здійсненні своєї наукової діяльності у сфері цивільного права, оприлюдненні її результатів; розвиток методики

викладання цивільного права у юридичних вищих навчальних закладах (на юридичних факультетах); заохочення студентів, аспірантів та здобувачів юридичних вищих навчальних закладів (юридичних факультетів) до активної наукової діяльності у сфері цивільного права; сприяння гармонізації українського цивільного законодавства із законодавством Європейського Союзу та його реформуванню з використанням досвіду зарубіжних країн; участь у розробленні законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів, підготовка і внесення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства з урахуванням вітчизняного законодавства і міжнародних правових стандартів; здійснення просвітницької діяльності у сфері цивільного права через засоби масової інформації (як державні, так і місцеві, або засновані безпосередньо Асоціацією) або шляхом проведення інтерактивних дискусій, лекцій, тренінгів тощо; проведення науково-правових експертиз у сфері цивільного права; підготовка рекомендацій, висновків, доповідей, аналітичних звітів, експрес-аналізів, консультацій фізичним і юридичним особам, органам державної влади і місцевого самоврядування, резюме *Amicus curiae*; сприяння суб'єктам підприємницької діяльності у вирішенні цивільно-правових проблем; сприяння зміцненню зв'язків між юридичною наукою, освітою і практикою у сфері цивільного права; вивчення досвіду зарубіжних країн у галузі цивільного права, пропаганда за кордоном досягнень вітчизняної юридичної науки і освіти; співробітництво, зокрема міжнародне, з іншими об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності, державними органами, а також іноземними громадськими і міжнародними неурядовими організаціями щодо реалізації завдань, покладених на Асоціацію відповідно до Статуту; міжнародне співробітництво та налагодження контактів із вищими навчальними закладами та науковими установами Європи та світу з питань спільних наукових досліджень з тих чи інших правових питань та сприяння і заохочення у поширенні результатів наукової діяльності, зокрема способом друку статей у міжнародній фаховій періодиці; надання допомоги членам Асоціації у питаннях удосконалення професійних знань, підвищення їх кваліфікації тощо.

Серед видів діяльності Асоціації: участь у підготовці та реалізації державних та громадських програм розвитку цивільного права; участь у розробленні важливих теоретичних та практичних проблем цивільного права, організація та проведення наукових досліджень у сфері цивільного права; організація та (або) фінансування наукових, освітніх і організаційних заходів відповідно до статутної мети; проведення у встановленому законом порядку самостійно або спільно з органами державної влади та (або) місцевого самоврядування, суб'єктами підприємницької діяльності або громадськими організаціями конгресів, з'їздів, форумів, симпозіумів, конференцій, семінарів, конкурсів, лекцій, тренінгів, курсів тощо з метою обговорення наукових, освітніх, практичних і організаційних питань, а також участь у відповідних заходах, що проводять інші громадські організації, вищі навчальні заклади, наукові установи в Україні та за кордоном; діяльність, що пов'язана із розробленням, створенням та утриманням власного офіційного сайту (Інтернет-порталу) Асоціації; видавнича діяльність — створення видавництва, а також сприяння у виданні наукових видань у сфері цивілістики; редакційно-видавнича і поліграфічна діяльність щодо випуску періодичних та інших поліграфічних видань, які спрямовані на досягнення статутної мети і популяризують діяльність Асоціації; заснування

друкованих та електронних засобів масової інформації; реалізація друкованих видань, поліграфічної та іншої продукції; участь у розробленні програм навчальних курсів з цивільно-правових дисциплін, посібників та підручників для навчальних закладів різного типу, організації їх методичного забезпечення, сприяння організації та проведенню перепідготовки кадрів викладачів цивільно-правових дисциплін; розроблення та реалізація програм обміну досвідом та стажування юристів в Україні і за кордоном; заснування та надання премій, стипендій, грантів та інших форм стимулювання і підтримки творчої ініціативи членів Асоціації, спрямованої на досягнення мети діяльності Асоціації; встановлення власних почесних звань, нагород та інших відзнак, якими нагороджуються особи, що зробили внесок у розвиток цивільного права; проведення науково-правових експертиз та надання експертних висновків з цивільно-правових проблем; організація та проведення громадських експертиз проектів законів, програм, рішень та інших нормативних й індивідуальних актів; вивчення ефективності дії правових актів і внесення пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування способом розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів, підготовки і внесення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства; надання безкоштовної консультаційної допомоги органам державної влади та (або) місцевого самоврядування, суб'єктам підприємницької діяльності, громадським організаціям та фізичним особам з питань цивільного права; поширення правових знань серед населення, цивілістичне просвітництво; взаємодія з національними та іноземними громадськими організаціями, міжнародними неурядовими та іншими організаціями; надання членам Асоціації та іншим особам методичної та інформаційної допомоги; представництво і захист прав і законних інтересів Асоціації, її членів та інших осіб у судах, в органах державної влади та (або) місцевого самоврядування, перед об'єднаннями громадян, іншими юридичними та фізичними особами; заснування у встановленому законом порядку третейського суду; пошук коштів, зокрема грантів, благодійних і цільових коштів та майна, які безкоштовно надаються українськими та іноземними благодійними організаціями і громадянами для здійснення діяльності, що передбачена Статутом; збір, опрацювання, збереження та надання членам Асоціації інформації, необхідної їм для здійснення діяльності, зазначеної в п. 2.1. Статуту; надання членам Асоціації будь-яких послуг, а також виконання для них будь-яких робіт, необхідних їм для здійснення діяльності, зазначеної в п. 2.1. Статуту; здійснення заходів щодо створення спілок і асоціацій громадських об'єднань (також і закордонних); створення юридичних осіб у порядку, передбаченому чинним законодавством України, для виконання статутних завдань Асоціації; координація діяльності та надання практичної допомоги своїм місцевим осередкам; інша не заборонена законодавством діяльність, що відповідає статутній меті Асоціації.

Статут Асоціації цивілістів містить положення про права і обов'язки членів Асоціації, умови членства Асоціації, органи управління та контрольні органи Асоціації, майно, господарську діяльність та звітність в Асоціації, припинення діяльності Асоціації тощо.

Другий Міжнародний цивілістичний форум «Приватноправове регулювання суспільних відносин: традиції, сучасність, перспектива» проводився в Одесі 19–20 квітня 2012 р. на базі Національного університету «Одеська юридична

академія» і економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова під егідою НАПрН України, відділення цивільно-правових наук, Асоціації цивілістів України, Національного університету «Одеська юридична академія» і економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. До організаційного комітету конференції увійшли С. Ківалов, академік, президент Національного університету «Одеська юридична академія» (голова оргкомітету); В. Завальнюк, професор, ректор Національного університету «Одеська юридична академія»; М. Аракелян, професор, віце-президент, перший проректор, проректор з навчально-методичної роботи Національного університету «Одеська юридична академія»; В. Дрьомін, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія» (заступник голови оргкомітету); В. Туляков, професор, віце-президент, проректор з міжнародних зв'язків (заступник голови оргкомітету); О. Дзера, професор кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка; О. Кохановська, професор кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Н. Кузнецова, професор кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Р. Майданик, професор кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Р. Стефанчук, професор, завідувач відділу проблем розвитку національного законодавства Інституту законодавства Верховної Ради України; В. Труба, доцент, декан економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Є. Харитонов, професор, завідувач кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» (заступник голови оргкомітету); О. Харитонova, професор, завідувач кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія»; Р. Мінченко, професор, завідувач кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» та інші.

Серед гостей форуму були представники наукової цивілістичної еліти Російської Федерації (з Москви, Санкт-Петербургу, Ульяновська, Воронежа, Коломни, Пермі, Саратова, Казані, Іркутська, Уфи), Казахстану, Молдови тощо. На пленарному засіданні із видатних представників-цивілістів цих країн виступили В. Мозолін, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права Московського державного юридичного університету імені О. О. Кутафіна про мікро- і макроправове регулювання комплексних відносин в економіці; Т. Абова, доктор юридичних наук, професор, завідувач сектору цивільного права, цивільного і арбітражного процесу Інституту держави і права Російської академії наук про співвідношення публічного права та регулювання цивільних правовідносин; М. Барінов, доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного права Саратовської державної академії права щодо принципу однорідності майнових відносин у приватному праві; Б. Гонгало, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права Уральської державної юридичної академії про систему приватного права і роль судової практики в удосконаленні цивільного законодавства.

20 квітня 2012 р. в межах Форуму проведено Загальні збори Асоціації цивілістів України, на яких було розглянуто низку першочергових завдань Асоціації,

питання членства в асоціації і пропозиції членів Асоціації щодо активізації її роботи.

25–26 квітня 2013 р. на базі юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбувся Третій Міжнародний цивілістичний форум «Цивільне законодавство: система, міжгалузеві зв'язки, шляхи вдосконалення».

Захід було організовано відділенням цивільно-правових наук НАПрН України, Асоціацією цивілістів України та кафедрою цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

У роботі Форуму взяли участь цивілісти з Азербайджану, Казахстану, Киргизстану, Польщі, Російської Федерації, України.

Щирі вітання і побажання плідної роботи учасникам Форуму надіслали Президент НАПрН України В. Тацій і Ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік НАН України Л. Губерський.

Перед початком пленарного засідання учасників Форуму привітали декан юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка І. Гриценко та Президент Асоціації цивілістів України Н. Кузнєцова. Відкрив пленарне засідання завідувач кафедри цивільного права юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор Р. Майданик із доповіддю «Критерії внутрішньої диференціації приватного права та його місце в системі права України».

Проблемам співвідношення цивільного права та цивільного законодавства було присвячено доповідь професора Н. Кузнєцової.

Відомий російський цивіліст, професор Інституту законодавства і порівняльного правознавства при Уряді Російської Федерації В. Мозолін доповів на тему «Про систему російського права в її практичному вимірі».

Доповідь М. Сулейменова, академіка Академії наук Республіки Казахстан, одного з розробників проекту Цивільного кодексу Республіки Казахстан, була присвячена шляхам вдосконалення цивільного законодавства в Казахстані.

Учасники Третього Міжнародного цивілістичного форуму
«Цивільне законодавство: система, міжгалузеві зв'язки, шляхи вдосконалення»

Генезі, сучасному стану та шляхам консолідації цивільного законодавства України про договори присвятив свою доповідь професор В. Луць.

Також на пленарному засіданні виступили завідувач кафедри цивільного права Уральської державної юридичної академії Б. Гонгало, професор кафедри цивільного та сімейного права Саратовської державної юридичної академії М. Барінов, завідувач кафедри цивільного права Кубанського державного університету Л. Щеннікова.

Цьогоріч Форум об'єднав не лише цивілістів. Активну участь у роботі Міжнародного цивілістичного форуму взяли представники науки трудового права — паралельно з Форумом проводилася перша міжнародна науково-практична конференція «Тенденції розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення».

Також у межах Міжнародного цивілістичного форуму відбувалося засідання секції з проблем цивільного процесуального права.

Після завершення пленарного засідання робота продовжилася у форматі фокус-груп за такими напрямками:

- Система права. Система приватного права;
- Цивільно-правовий договір як регулятор суспільних відносин;
- Право власності. Інші речові права;
- Суб'єкти цивільного права;
- Захист і відповідальність.

У межах Форуму відбулися щорічні читання з проблем права інтелектуальної власності та інформаційних прав «Законодавство у сфері права інтелектуальної власності та інформаційних прав: система, міжгалузеві зв'язки, шляхи вдосконалення», присвячені пам'яті професора О. А. Підпригори.

З основною доповіддю з проблеми місця права інтелектуальної власності й інформаційних прав у системі права і системі законодавства, про правову природу зазначених правовідносин виступила доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка О. Кохановська. У читаннях взяли активну участь представники Російської Федерації: доктор юридичних наук, професор, директор Республіканського науково-дослідного інституту інтелектуальної власності В. Лопатін з доповіддю про публічне і приватноправове регулювання інтелектуальної власності в інформаційному суспільстві; кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник Інституту держави і права Російської академії наук О. Васильєва, яка приділила увагу сучасному досвіду кодифікації норм цивільного законодавства в Росії.

За підсумками численних виступів і обговорень під час пленарних засідань і засідань фокус-груп, а також Сьомих читань з проблем права інтелектуальної власності та інформаційних прав, присвячених пам'яті О. А. Підпригори було

Н. Кузнєцова

В. Мозолін

М. Сулейменов

В. Луць

Б. Гонгало

прийнято Рекомендації Міжнародного цивілістичного форуму, які передані в електронній формі на обговорення і затвердження усім учасникам Форуму:

1. В умовах переходу пострадянських країн від нормативістського підходу до ліберального праворозуміння необхідним є формування оновленої наукової моделі системи права і системи приватного права. Сучасне розуміння системи права передбачає об'єктивний поділ права на приватне і публічне, а також постійну видозміну комплексних правових утворень.

2. Взяти до уваги необхідність постійного наукового моніторингу тенденцій розвитку системи приватного права та його місця у загальній системі права.

3. Сприймати надмірну фрагментацію системи права проблемою, яка варта окремої уваги, обговорення і дослідження цивілістів.

4. Актуальними залишаються проблема розвитку наукової моделі юридичних осіб публічного права, а також участь у цивільному обороті держави та інших публічно-правових утворень.

5. Договір як регулятор суспільних відносин передбачає розроблення правових механізмів реалізації функції договору як особливого джерела цивільного права.

6. Традиційно актуальним залишається необхідність формування концепції системи способів судового захисту прав та інтересів осіб. Зокрема, визначення суттєвих критеріїв правомірності способу судового захисту таких прав вимагає наукового обґрунтування.

7. Актуальним також є формування наукової системи юридичних засобів примусу і місця в ньому цивільно-правової відповідальності.

Конкурентоздатність економіки держави залежить від динаміки, стійкості і масштабності розвитку інтелектуальної сфери. З моменту проголошення України незалежною і суверенною державою та визначення курсу економічних реформ в Україні загалом було створено систему правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, яка дозволяє ефективно захищати права на результати інтелектуальної, творчої діяльності творців і їх правонаступників. Разом з тим чинне законодавство у сфері інтелектуальної власності має низку недоліків. Найбільш проблемними питаннями, які виникають у цій сфері, є, зокрема, такі:

- необхідність приведення положень спеціальних законів, які встановлюють охорону окремих об'єктів інтелектуальної власності відповідно до концепції і загальних підходів, закріплених у нормах Цивільного кодексу України;
- удосконалення системи охорони об'єктів інтелектуальної власності в нових інформаційних умовах, зокрема проблеми захисту авторських прав у середовищі Інтернет;
- зміни правових підходів до наукового розуміння і нормативного регулювання проблем захисту від плагіату і контрафакту.

Ці та інші проблемні питання було розглянуто у наукових доповідях, виступах і в процесі обговорення учасниками щорічних читань з проблем права інтелектуальної власності та інформаційних прав. У підсумку учасники читань сформулювали такі рекомендації:

- визнати необхідність постійного наукового моніторингу тенденцій розвитку системи права інтелектуальної власності та визначити його місце в системі цивільного права;

- актуальності набуває формування концепції системи захисту прав інтелектуальної власності в нових інформаційних умовах, зокрема в середовищі Інтернет;
- взяти до уваги необхідність удосконалення наукового розуміння захисту особистих немайнових і майнових прав творців і правоволодільців у їх комплексі;
- актуальною залишається необхідність удосконалення нормативного регулювання відносин, які виникають у сфері охорони прав на результати інтелектуальної творчої діяльності та інформаційних відносин.

Міжнародний цивілістичний форум сприяв консолідації науковців із різних держав для ґрунтовного вивчення проблем приватного права та способів вдосконалення законодавства, формування якісно нового підґрунтя для подальших наукових досліджень. Заходи такого масштабу збагачують наукове життя України, дають можливість науковцям різних держав обмінюватися своїми науковими здобутками і думками.